

УДК 338.436

МИКИТЮК Д.М., канд. с.-г. наук

ИЩЕНКО А.В., аспірант

НДІ «Укргропромпродуктивність»

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПОСИЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ІЗ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Проведено оцінку сучасного стану функціонування інтеграційних зв'язків між особистими селянськими господарствами та сільськогосподарськими підприємствами і запропоновано практичні напрями їх посилення. Досліджено відносини власників особистих селянських господарств в суспільному секторі сільського господарства. Обґрунтовано перспективні напрями інтеграції особистих селянських господарств із сільськогосподарськими підприємствами. Автором представлено модель реалізації взаємних інтересів господарств корпоративного сектору аграрної економіки і особистих селянських господарств при формуванні інтеграційних зв'язків. Встановлено, що основним напрямом розвитку інтеграційних зв'язків між господарствами корпоративного сектору та особистими селянськими господарствами є вирощування й відгодівля великої рогатої худоби та свиней.

Ключові слова: аграрний сектор, сільськогосподарські підприємства, особисті селянські господарства, інтеграційні зв'язки.

Постановка проблеми. Економічні відносини особистого підсобного господарства із сільськогосподарським засновані на економічній зацікавленості сторін. Відносини власників ОСГ з суспільним господарством будуються, насамперед, на розумінні того, що особисте селянське господарство є підсобним, доповнює суспільне виробництво, існує не на протигагу, а на додаток йому (і в частині забезпечення потреб сім'ї, і в частині розподілу праці між ними). Водночас, важливе розуміння і того, що в силу виконуваних функцій ОСГ не може розглядатися як щось чужорідне, як перешкода суспільного виробництва, а є додатковим резервом виробництва необхідної продукції, формою поєднання суспільних і особистих інтересів трудівників села.

У свою чергу суспільне виробництво, не допускаючи протиставлення особистого селянського господарства сільськогосподарському, забезпечує не тільки ефективне використання наявних ресурсів суспільного виробництва, а зацікавлене в підвищенні ефективності використання резервів і ОСГ, як складової частини всього сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах становлення ринкових відносин в Україні дослідженню особистих селянських господарств приділяли увагу І. Баланюк [1], О. Біттер [2], О. Варченко [3], Д. Крисанов [4], В. Липчук [5], Л. Удова [6], І. Прокопа [7], І. Свиноус [8], О. Шпичак [9], В. Юрчишин [10] та ін. Їхні наукові праці важливі з позицій формування сучасних економічних поглядів на проблеми розвитку та функціонування особистих селянських господарств.

Проте, незважаючи на велику кількість наукових розробок, певні теоретичні та науково-практичні проблеми функціонування інтеграційних зв'язків особистих селянських господарств із сільськогосподарськими підприємствами потребують поглибленого дослідження.

Мета дослідження – здійснити оцінку сучасного стану функціонування інтеграційних зв'язків між особистими селянськими господарствами й сільськогосподарськими підприємствами та запропонувати практичні рекомендації щодо їх розвитку.

Матеріал і методика дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовували загальнонаукові та спеціальні методи, серед яких: вибірковий, узагальнення і порівняння, структурно-функціональний, абстрактно-логічний. Інформаційною базою слугували законодавчі й нормативні документи України, праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, науково-інформаційні видання, Internet-ресурси.

Основні результати дослідження. З огляду на зазначене вище, економічні взаємовідносини ОСГ із суспільним виробництвом, на нашу думку, слід розглядати як

систему взаємопов'язаних, взаємозумовлених елементів, зміна одного з яких неминуче призводить до зміни іншого. Так, скорочення виробництва у корпоративному секторі аграрної економіки неминуче призводить до зміни структури всього суспільного виробництва. Його роль знижується і підвищується роль інших форм, в тому числі й ОСГ. Зниження доходів у вигляді заробітної плати призводить до зростання інших доходів, або певний мінімум доходів, у тому числі від особистих селянських господарств.

Інтеграція висококонцентрованих сільськогосподарських підприємств і особистих селянських господарств дозволяє селянам поєднувати основну роботу з вторинною зайнятістю в своєму господарстві, отримувати допомогу від господарств корпоративного сектору аграрної економіки (технікою, кормами, насінням, продукцією та ін.) і завдяки цьому мати не лише продукти споживання, але й товар на продаж [11, 12].

При цьому у фермерських господарствах, ОСГ і великих сільськогосподарських підприємствах стихійно склалася спеціалізація у виробництві продуктів тваринництва і рослинництва. Звичайно, з'явилося багато інших проблем: надмірна інтенсифікація домашньої праці, нерівномірність трудових витрат у чоловіків і жінок, зміна ролі жінки в сім'ї та ін., але можна припустити, що товарні ОСГ є першим кроком до створення фермерського господарства. Вони дають можливість, з одного боку, для інтеграції з сільськогосподарськими підприємствами, з іншого – в деяких випадках трансформуються у фермерські господарства.

Як свідчить світовий досвід, в останні 25 років основу аграрної економіки Китаю складає значна кількість селянських господарств, що працюють на правах 15-річної оренди землі і розмірами не більше особистих підсобних господарств. Тим не менш, темпи зростання аграрного виробництва тут вище, ніж у США, у 3,5 рази, і в 2,1 рази – ніж у країнах Євросоюзу. Частка Китаю у світовому виробництві продуктів сільського господарства зросла з 15 % у 1980 році до 24 % у 2011 р. [13].

Світовим рекордсменом із виробництва м'яса птиці є американська компанія «Тайсон Фудс». Важливу технологічну стадію, 45-денного вирощування бройлерів, здійснюють 7,5 тисяч фермерських господарств із чисельністю по 2–3 працівника і потужністю від 30 до 70 тисяч голів кожна [14].

Не менш цікавий досвід кооперації та інтеграції малих сімейних ферм молочної спеціалізації з національними корпораціями мають Фінляндія і Швеція. Останнім часом все частіше сімейні господарства підприємницького типу (тобто ті, які працюють не тільки на самозабезпечення, але й на отримання доходу) стали об'єктами так званого контактного сільського господарства, який реалізується у формі їх кооперативної взаємодії з великим корпоративним бізнесом, працюють у сфері високих аграрних біотехнологій, матеріально-виробничого, технічного обслуговування, переробки і реалізації кінцевого продукту [15].

За даними проведеного дослідження, 57,4 % опитаних власників особистих селянських господарств готові розвивати виробництво у своєму господарстві за підтримки сільськогосподарських підприємств. Спільне ведення виробництва господарствами корпоративного сектору аграрної економіки і ОСГ могло б вирішити безліч виробничих проблем, таких як проблема кормозабезпечення, висока вартість паливно-мастильних матеріалів, проблема цінового диспаритету, відсутність засобів виробництва, проблема збуту продукції ОСГ (перекупники, спекулянти) та ін. При цьому 55 % опитаних власників ОСГ вважають, що ведення особистого селянського господарства без підтримки сільськогосподарських підприємств неможливе. Таким чином, існує потреба власників ОСГ в підтримці їх сільськогосподарськими підприємствами.

Бажання укласти договір про виробничу взаємодію особистих підсобних господарств із великотоварними сільськогосподарськими підприємствами та закупівлі продукції ОСГ сільгосп-підприємством висловили в цілому 31 % опитаних, але не бажають цього робити за тих чи інших причин 44,9 %. При цьому слід враховувати те, що третина власників особистих селянських господарств не прагне розширити обсяг виробництва продукції і орієнтується не на ринок, а на свої внутрішні потреби. Частина респондентів (13 %), що має досвід співпраці з сільськогосподарськими підприємствами, має намір не переривати зв'язку і продовжувати, наприклад, здавати сільгосппідприємствам молоко за грошовий розрахунок.

Форми інтеграції зв'язків ОСГ з сільськогосподарськими підприємствами можуть бути різними. Інтеграційні зв'язки можуть здійснюватися без утворення організаційної структури (на основі звичайних договорів про закупівлі надлишків продукції, про контракції молодняку худоби тощо) і через внутрішньогосподарські підрозділи, спеціально створені для обслуговування ОСГ на госпрозрахункових засадах; через кооперативи з обслуговування ОСГ (збору і реалізації продукції, заготівлі кормів, технічного, ветеринарного та іншого обслуговування); через споживчу кооперацію і міжгосподарські інтеграційні об'єднання (продуктові асоціації товаровиробників, промислово-фінансові групи, агрокомбінати та агрофірми); включають у сферу свого впливу і особисті селянські господарства. При цьому центр цих зв'язків, на нашу думку, має зберігатися за сільськогосподарськими підприємствами, які володіють для цього необхідними технічними та іншими засобами [16].

Остаточний вибір того або іншого варіанта економічних відносин пов'язаний із урахуванням конкретних умов, можливостей підприємства і цілей, які воно ставить перед собою в якості пріоритетних.

У сформованих умовах розвитку сільського господарства найбільш економічно доцільною формою поєднання громадських і особистих інтересів, формою збереження і розвитку як суспільного, так і особистого підсобного господарства, формою виходу з кризового стану, в якому опинилося все сільськогосподарське виробництво і населення, є інтеграція особистих селянських господарств населення з сільськогосподарськими та іншими підприємствами АПК в рамках міжгосподарського інтегрованого об'єднання, зокрема – асоціації товаровиробників, сформованої з того чи іншого товарного продукту. Проведення цієї роботи, що потребує не лише уваги та більш детального опрацювання питань, але і залучення коштів на надання підтримки власникам ОСГ, сприятиме виробництву і збереженню для суспільства значної маси високоякісної і екологічно чистої сільськогосподарської продукції, зниженню цін на неї, а в результаті – підвищенню життєвого рівня населення та зростання ефективності всього сільськогосподарського виробництва, збереження і примноження його потенціалу.

Вважаємо, що в умовах посилення кризових явищ у досліджуваній галузі інтеграційні процеси особистого селянського господарства не тільки не втратили свого значення, а навпаки, мають бути представлені у розвитку як об'єктивний суспільно-економічний процес їх взаємозв'язку, обумовленого розвитком поділу праці і засобів її механізації та спрямованого на розвиток виробництва, підвищення економічної ефективності, забезпечення відповідних соціальних умов проживання сільського населення та збереження навколишнього середовища. При цьому центр ваги цих зв'язків, на нашу думку, повинен зберігатися за суспільним виробництвом сільськогосподарських підприємств, які мають відповідний виробничий потенціал для здійснення діяльності, і як результат, потенційні переваги у забезпеченні ефективності виробництва [17].

Очевидно, що з розвитком інтеграції особистого селянського господарства з господарствами корпоративного сектору, ОСГ може виконувати ще одну дуже важливу і специфічну функцію – бути інструментом відродження і розвитку великого сільськогосподарського виробництва. Значимо, за цих умов особисте селянське господарство буде змінювати свою соціально-економічну сутність: воно буде не стільки особистим підсобним, скільки суспільним і, можливо, основним видом діяльності (на договірних засадах із сільськогосподарськими підприємствами).

Перехід до інтегрованих формувань об'єктивно обумовлений рівнем розвитку продуктивних сил і міжгалузевих зв'язків. Інтеграція може розглядатися як суспільно-економічний процес, який виникає на певній стадії розвитку продуктивних сил, коли сформовані на основі поділу праці організаційно-економічні форми взаємодії виявляються недостатньо дієвими і не забезпечують подальшого підвищення ефективності виробництва [18].

На наше переконання, економічна доцільність агропромислової інтеграції сприяє вирішенню таких завдань: сприяє ефективному розподілу та використанню виробничого потенціалу суб'єктів господарювання; згладжуванню сезонності в аграрному виробництві та забезпеченню стабільного доходу за рахунок комбінування багатьох напрямів діяльності;

підвищенню рівня конкурентоспроможності виробленої продукції; скороченню трансакційних витрат; підвищенню інвестиційної привабливості аграрного виробництва.

Питання інтеграції та взаємного співробітництва у сфері аграрного виробництва між сільськогосподарськими підприємствами та особистими селянськими господарствами завжди були актуальними у вирішенні питань соціально-економічного розвитку сільських територій. Вирішити проблему зайнятості сільського населення та збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції можливо шляхом створення інтегрованих формувань, у яких ОСГ виконуватимуть частину виробничого процесу [19]. Очевидно, на сьогодні без інтеграції сільських товаровиробників, об'єднання зусиль, у тому числі виробничого потенціалу, домогтися позитивних результатів виробничо-економічної діяльності стає складно. Це повною мірою необхідне для вигідного взаємного співіснування сільськогосподарських підприємств і особистих селянських господарств на регіональному рівні. Модель реалізації взаємних інтересів господарств корпоративного сектору аграрної економіки і ОСГ за формування інтеграційних зв'язків представлена на рисунку 1.

Запропонована модель складається із 5 етапів, які послідовно визначають рівень та можливі напрями реалізації взаємних економічних інтересів сільських товаровиробників.

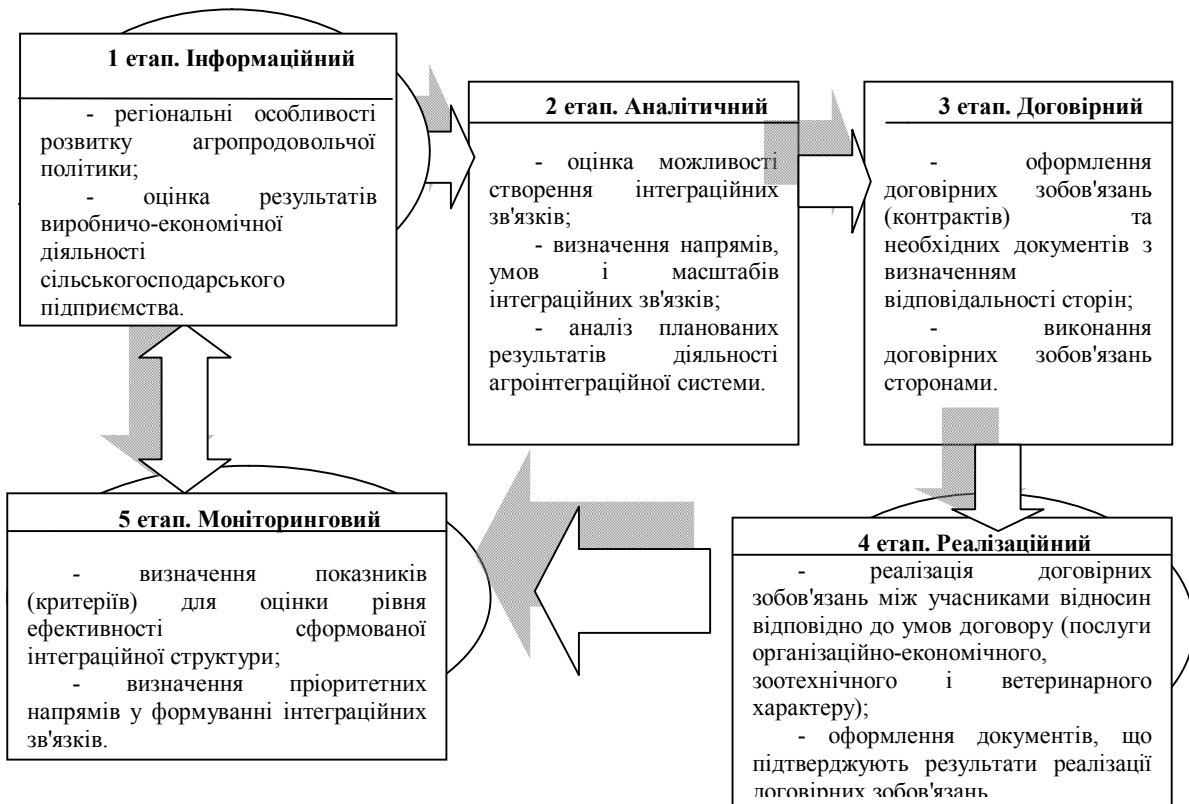

Рис. 1. Модель реалізації інтеграційних зв'язків сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств населення.

Джерело: розроблено автором.

На першому інформаційному етапі доцільно дати характеристику діяльності сільськогосподарського підприємства, в тому числі рівня виробничого потенціалу та ефективності його використання, рівня прибутковості діяльності, оцінка сильних та слабких сторін діяльності, можливостей та загроз, а також впливу інструментів державного регулювання на його ефективність. На цій стадії необхідно дослідити також питання стану та перспектив розвитку регіонального агропродовольчого ринку.

В рамках другого етапу визначається можливість розвитку інтеграційних зв'язків сільськогосподарських підприємств і господарств населення, а також пріоритетні напрями і

масштаби інтеграції сільських товаровиробників у виробництві продукції сільського господарства із урахуванням їх виробничого потенціалу.

Третій етап реалізації взаємних інтересів при формуванні інтеграційних зв'язків передбачає урахування діючого нормативно-правового їх регулювання та здійснення відповідного оформлення договірних зобов'язань і необхідних документів обома сторонами із зазначенням прав, обов'язків та відповідальності сільськогосподарських товаровиробників.

Реалізаційний етап є результатом реалізації економічних відносин між сільськогосподарськими підприємствами та особистими підсобними господарствами населення шляхом надання послуг матеріально-технічного, організаційно-економічного, зоотехнічного і ветеринарного характеру в рамках укладених договірних зобов'язань попереднього етапу [20].

Заключний – п'ятий етап передбачає визначення системи показників (критеріїв) ефективності сталого розвитку інтеграційної структури, виявлення резервів підвищення рівня прибутковості, конкурентоспроможності продукції (послуг). До числа основних критеріїв моніторингу слід віднести рівень прибутковості та зайнятості структурних складових інтеграційного формування і часовий інтервал, протягом якого реалізуються у практичній площині досягнуті домовленості.

З огляду на те, що представлена модель взаємного співробітництва має замкнутий характер, вона дозволяє здійснювати досягнуті домовленості в постійній циклічності, збільшуючи напрями та масштаби інтеграції сільськогосподарського виробництва на взаємовигідній основі, сприяє ефективному використанню виробничого потенціалу господарюючих суб'єктів.

Форми інтеграційних зв'язків ОСГ із сільськогосподарськими та іншими підприємствами можуть бути представлені у різних формах. Важливим є те, що у них закладені економічні основи для існування, де враховані та відображені економічні інтереси сторін, що інтегруються. Вони можуть здійснюватися без будь-якої організаційної структури (на основі звичайних договорів про закупівлі надлишків продукції, про контракцію молодняка худоби та інших договорів) та через внутрішньогосподарські підрозділи, спеціально створені для обслуговування ОСГ на госпрозрахункових засадах, через кооперативи з обслуговуванням ОСГ, через споживчу кооперацію і міжгосподарські інтеграційні об'єднання, де можуть бути залученими й особисті селянські господарства.

Труднощі, які переживає нині сільське господарство, ринковими механізмами не вирішити і перш за все через об'єктивні відмінності у природно-економічних умовах, у витратах на виробництво однієї і тієї ж продукції, у розмірах виробництва та урбанізованості територій, транспортної доступності і т. п. Тому, враховуючи об'єктивні відмінності в умовах ведення як суспільного, так і особистого селянського господарства, переорієнтація села на дрібні форми господарювання представляється помилковою. Пошук виходу із цієї ситуації потребує урахування всіх факторів, включаючи й специфіку розвитку особистого селянського господарства, з метою нарощення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, вирішення питань продовольчої безпеки країни й самозабезпечення сільського населення [21]. Саме тому підвищується актуальність інтеграції особистого селянського господарства з сільськогосподарськими заготівельними, переробними та іншими обслуговуючими сільськогосподарське виробництво підприємствами; кооперація ОСГ із іншими господарськими формами у виробництві, заготівлі та реалізації продукції.

Від організації тих чи інших зв'язків і механізмів їх здійснення буде залежати життєздатність різних організаційно-правових форм. Так, за розвитку кооперативних зв'язків, організаційними формами можуть виступати кооперативи з виробництва та збуту сільгосппродукції, агротехнологічного обслуговування і т.п. Відомо, що за реалізації інтеграційних зв'язків необов'язково створювати самостійні організаційні та юридичні форми. Досить виділити у рамках підприємства підрозділ по роботі з ОСГ, наділивши його функціями та засобами виробництва для надання послуг з обробки земельних ділянок, збору і реалізації продукції, зооветеринарного обслуговування, забезпечення матеріально-технічними засобами.

Можна ці функції покласти і на спеціально виділеного з цією метою фахівця (або групи), який би організовував і відстежував зв'язки із ОСГ на договірних засадах.

Економічний механізм формування відносин ОСГ із суб'єктами господарювання суспільного виробництва може будуватися як на взаємній підтримці, так і на самоокупності та самофінансуванні. Без формування відповідного економічного механізму розвитку інтеграції форма господарювання може виявитися нежиттєздатною.

Відновлення інтеграційних зв'язків ОСГ із сільгоспідприємствами на договірних засадах сприятиме більш ефективному розвитку як особистого селянського, так і підприємств суспільного виробництва, створюючи більш надійні умови для виробництва та реалізації продукції ОСГ, з одного боку, і для поліпшення економічного стану працівників даного сільгоспідприємства за рахунок збільшення виробництва товарної продукції в ОСГ, з іншого.

Ми поділяємо думку науковців, які вважають шлях створення інтегрованих формувань, в яких ОСГ будуть виконувати частину виробничого процесу, сприятиме вирішенню проблеми зайнятості сільського населення та збільшенню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції [22].

Враховуючи існуючу нормативно-правову базу, функціонування інтеграційних зв'язків між сільськогосподарськими підприємствами (суб'єкт господарської діяльності) та особистими селянськими господарствами (непідприємницька структура) доцільно здійснювати на основі договорів, зокрема з вирощування та відгодівлі худоби. Аналіз положень Податкового кодексу свідчить, що нині не створені передумови щодо розвитку інших форм інтеграції між вищезазначеними категоріями сільськогосподарських товаровиробників, зокрема, створення кооперативного об'єднання з виробництва сільськогосподарської продукції.

Висновки. Проведені дослідження свідчать, що нині основним напрямом розвитку інтеграційних зв'язків між господарствами корпоративного сектору аграрної економіки та ОСГ є вирощування та відгодівля великої рогатої худоби і свиней. Це пов'язано з наступними обставинами:

1. Мінімізація залучення інвестиційних ресурсів у тваринництво як високоризикову галузь. Крім того необхідно врахувати, що стан колишніх тваринницьких комплексів потребує капітальної реконструкції, а в деяких випадках і зведення нових на місці колишніх тваринницьких ферм, що вимагає залучення значних фінансових ресурсів, придбання технологій вирощування та відгодівлі. На сьогодні у зв'язку із складними політичними процесами вкладати кошти в інвестиційні проекти з терміном окупності понад 1 рік є надзвичайно ризиковано. Використання кооперативних зв'язків з особистими селянськими господарствами потребує лише вкладення коштів у придбання молодняка сільськогосподарських тварин.

2. Часткове зняття проблеми реалізації фуражного зерна – для сільськогосподарських підприємств. В Україні залежно від регіонів частка фуражного зерна коливається в межах 50-75 % від величини валового збору зернових. Відродження кооперативних зв'язків з відгодівлі сільськогосподарських тварин дало б змогу придбати досить значну кількість фуражного зерна, яке б спрямовувалося на корм сільськогосподарським тваринам. В даному випадку зніметься напруга на ринку зернофуражу. При цьому необхідно відзначити, що господарства населення в силу об'єктивних і суб'єктивних факторів не займаються вирощуванням зернових на корм.

3. Економічна зацікавленість сільськогосподарських переробників та торговельних структур тваринницької продукції в реалізації кооперативних зв'язків з особистими селянськими господарствами. Економічна вигода для сільськогосподарських підприємств проявляється в отриманні доходу у вигляді дотацій за реалізацію великовагової худоби та свиней, приросту поголів'я сільськогосподарських тварин і свиней та у вигляді економії витрат на вирощування тваринницької продукції. Торговельні підприємницькі структури будуть мати гарантовану високоякісну сировину.

4. Часткова зайнятість сільського населення. Розвиток кооперативних зв'язків дав би змогу залучити тимчасово безробітних сільських жителів і частково зняти соціальну напругу на селі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Баланюк С.І. Аналіз економічного розвитку господарств населення в межах сільських територій / С.І. Баланюк // Обліково-аналітичне забезпечення господарської діяльності / За ред. І. Ф. Баланюка, Н.І.Пилипів, В.М. Якубів. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2014. – С. 121-130.
2. Біттер О.А. Розвиток особистих селянських господарств у малоземельному регіоні / О.А. Біттер, І.Б. Франчук // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2009. – Вип. 6 (1). – С. 7-23.
3. Варченко О.М. Сучасний стан та проблеми розвитку особистих селянських господарств в Україні. – [Електронний ресурс] / О.М. Варченко, І.В. Свиноус, І.М. Демчак // Вісник аграрної науки. – 2013. – № 11. – С. 55-59.
4. Крисанов Д.Ф. Розвиток особистих селянських господарств в Україні в умовах глобалізації: виклики, наслідки та результати діяльності / Д.Ф. Крисанов, Л.О. Удова // Вісник Сумського національного аграрного університету: науково-методичний журнал / Сумський національний аграрний університет. – Суми, 2012. – С. 221-234.
5. Липчук В.В. Розвиток малого підприємництва в сільському господарстві: монографія / В.В. Липчук, С.В. Коробка. – Львів: Сполом, 2011. – 227 с.
6. Удова Л.О. Особисті селянські господарства у системі обов'язкових платежів [Текст] / Л.О. Удова // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 3. – С. 455-462.
7. Прокопа І.В. Формалізація зайнятості в особистих селянських господарствах: проблема і підходи до її розв'язання / І.В. Прокопа // Ринок праці сільської місцевості: стан та перспективи розвитку : матеріали круглого столу (4 грудня 2013 р., м. Київ) / упоряд. І.Ф. Гнибіденко, Л.Г. Новаш. – К.: ППК ДСЗУ, 2014.
8. Свиноус І.В. Концептуальні засади функціонування особистих селянських господарств / І.В. Свиноус, Д.М. Микитюк // Продуктивність агропромислового виробництва: Науково-практичний збірник (економічні науки). – 2013. – № 23. – С. 37-42.
9. Шпичак О.М. Реалізація продукції особистими селянськими господарствами – витрати, ціни, ефективність: [монографія] / О.М. Шпичак, І.В. Свиноус. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 320 с.
10. Юрчишин В.В. Село і селяни України в системі історично і суспільно зумовлених вітчизняних національних цінностей економіка / В.В. Юрчишин // АПК. – 2011, №3. – С.112-122.
11. Шубравська О. В. Розвиток агроінноваційної діяльності в Україні / О. В. Шубравська, К. О. Прокопенко // Економіка АПК. – 2013. – №4. – С. 77-81.
12. Шульга О. А. Роль особистих селянських господарств у розвитку аграрної економіки / О. А. Шульга // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – 2015. – №. 27. – С. 97-103.
13. Прауст Р. Малые семейные фермы / Р. Прауст // Экономика сельского хозяйства России. – 1997. – № 2.
14. Tyson Foods Inc. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://betafinance.ru/us_companies/tyson-foods-inc.html
15. Чайківський І.А. Інтеграційні засади розвитку аграрних підприємств в умовах глобалізації виробництва / І. А. Чайківський // Інноваційна економіка. – 2013. – № 11 (49). – С. 64-70.
16. Нефедова Т. Неизвестное сельское хозяйство, или Зачем нужна корова? / Т. Нефедова, Дж. Пэллот. – М.: Новое издательство, 2006.
17. Кирилов Ю.С. Інтеграційні та глобалізаційні процеси: перспективи вітчизняного фермерства та господарств населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://professura.at.ua/forum/15-43-1>
18. Гайдучський П. І. Структурні перекоси і ризики кризи в АПК / П. І. Гайдучський // Економіка АПК. – 2014. – № 7. – С. 38-45.
19. Уильямсон О. Вертикальная интеграция производства: соображения по поводу неудачи рынка / Под ред. В.М. Гальперина. // Теория фирмы. – СПб., 1995. – С. 34.
20. Соціоекономічна модернізація аграрного сектору (концептуальні положення) / В. Геєць, В. Юрчишин, О. Бородіна, І. Прокопа // Економіка України. – 2011. – № 12. – С. 4-14.
21. Мельник Л. Л. Сільські домогосподарства: стан, перспективи та необхідність державної підтримки / Л. Л. Мельник // Агросвіт. – 2013. – № 13. – С. 14-20.
22. Саблук П. Т. Аграрна реформа в Україні (здобутки, проблеми і шляхи вирішення) / П. Т. Саблук, В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 6.

REFERENCES

1. Balanyuk S.I., Pilipov N.I., Yakubov V.M. (2014) Analiz ekonomichnogo rozvytku ghospodarstv naselennja v mezhakh siljsjkykh terytorij [Analysis of economic development of households within rural areas]. Accounting and analytical support of economic activity, Ivano-Frankivsk: Folio, pp. 121-130. (in Ukrainian).
2. Bitter O.A., Franchuk I.B. (2009) Rozvytok osobystykh seljansjkykh ghospodarstv u malozemeljnomu regionii [Development of private peasant farms in a landless region]. Economic Sciences. Series: Accounting and Finance, vol. 6(1), pp. 7-23.
3. Varchenko O.M., Svinous I.V., Demchak I.M. (2013) Suchasnyj stan ta problemy rozvytku osobystykh seljansjkykh ghospodarstv v Ukrajinii [The current state and problems of the development of private peasant farms in Ukraine]. Bulletin of Agrarian Science, no. 11, pp. 55-59.
4. Chrisanov D.F., Udova L.O. (2012) Rozvytok osobystykh seljansjkykh ghospodarstv v Ukrajinii v umovakh ghlobalizaciji: vyklyky, naslidky ta rezuljtaty dijajnosti [Development of private peasant farms in Ukraine in the conditions of globalization: challenges, consequences and results of activity]. Bulletin of the Sumy National Agrarian University: Scientific and Methodological Journal, no. 1, pp. 221-234.

5. Lipchuk V.V., Korobka S.V. (2011) Rozvytok malogho pidpryjemnytva v siljskomu ghospodarstvi [Small business development in agriculture]. Lviv, Spolom, 227 p. (in Ukrainian).
6. Udova L.O. (2014) Osobysti seljansjki ghospodarstva u systemi obov'jazkovykh platezhiv [Personal peasant farms in the system of obligatory payments]. Current problems of the economy, no. 3, pp. 455–462.
7. Prokopa I.V. (2014) Formalizacija zajnjatosti v osobystykh seljansjkykh ghospodarstvakh: problema i pidkhody do jiji rozv'jazannja [Formalization of employment in private peasant farms: the problem and approaches to its solution]. Rynok praci siljskoji miscevoosti: stan ta perspektyvy rozvytku : materialy krughlogho stolu [The labor market of rural areas: the state and prospects of development: materials of the round table] (Ukraine, Kyiv, December 4, 2013), Kyiv, IPC DHS.
8. Svinous I.V., Mykytyuk D.M. (2013) Konceptualjni zasady funkcionuvannja osobystykh seljansjkykh ghospodarstv [Conceptual bases of functioning of personal peasant farms]. Productivity of agro-industrial production: Scientific-practical collection (economic sciences), no. 23, pp. 37–42.
9. Shpichak O.M., Svinous I.V. (2008) Realizacija produkciji osobystymy seljansjkykh ghospodarstvamy – vytraty, ciny, efektyvnistj [Realization of products by private peasant farms – costs, prices, efficiency]. Kyiv, NSC IAE, 2013, № 23, pp. 37–42. (in Ukrainian).
10. Yurchyshyn V.V. (2011) Selo i seljany Ukrajiny v systemi istorychno i suspiljno zumovlenykh vitcheznyjnykh nacionalnykh cinnostej [The village and peasants of Ukraine in the system of historically and socially predetermined domestic national values]. Economy of AIC, no. 3, pp. 112–122.
11. Shubravska O.V., Prokopenko K.O. (2013) Rozvytok aghroinnovacijnoji dijajnosti v Ukrajini [Development of Agroindividual Activity in Ukraine]. Economy of AIC, no. 4, pp. 77–81.
12. Shulga O.A. (2015) Rolj osobystykh seljansjkykh ghospodarstv u rozvytku aghrarnoji ekonomiky [The role of personal peasant farms in the development of agrarian economics]. Scientific journal of the National Pedagogical University named after MP Drahomanov, no. 27, pp. 97–103.
13. Proust R. (1997) Malue semeynue fermy [Small family farms]. Economics of agriculture in Russia, no. 2. (in Russian).
14. Tyson Foods Inc. Available at: http://betafinance.ru/us_companies/tyson-foods-inc.html (accessed 18 May 2017).
15. Tchaikovskiy I.A. (2013) Integhracijni zasady rozvytku aghrarnykh pidpryjemstv v umovakh ghlobalizaciji vyrobnytva [Integration principles of development of agrarian enterprises in the conditions of globalization of production]. Innovative economy, no. 11(49), pp. 64–70.
16. Nefedova T., Pallot J. (2006) Neyzvestnoe selskoe khozyaystvo, yly Zachem nuzhna korova? [Unknown Agriculture, or Why is a Cow Needed?]. Moscow, New publishing house. (in Russian).
17. Kyrylov Yu.E. (2015) Integhracijni ta ghlobalizacijni procesy: perspektyvy vitcheznyjanogho fermerstva ta ghospodarstv naselennja [Integration and globalization processes: perspectives of domestic farming and households]. Available at: : <http://professura.at.ua/forum/15-43-1> (accessed 25 May 2017).
18. Gaidutsky P.I. (2014) Strukturni perekosy i ryzyky kryzy v APK [Structural distortions and risks of the crisis in APC]. Economy of agroindustrial complex, no. 7, pp. 38–45.
19. Williamson O. (1995) Vertykalnaya yntehratsyya proyzvodstva: soobrazhenyya po povodu neudach rynka [Vertical integration of production: considerations about the failure of the market]. Theory of the firm, St. Petersburg, 34 p. (in Russian).
20. Geets V., Yurchyshyn V., Borodina O., Prokopa I. (2011) Socioekonomichna modernizacija aghrarnogho sektoru (konceptualjni polozhennja) [Socio-economic modernization of the agrarian sector (conceptual provisions)]. Economy of Ukraine, no. 12, pp. 4–14.
21. Melnyk L.L. (2013) Siljsjki domoghospodarstva: stan, perspektyvy ta neobkhdnistj derzhavnoji pidtrymky [Rural households: status, prospects and need for state support]. Agrosvit, no. 13, pp. 14–20.
22. Sabluk P.T., Mesel-Veselyak V.Ya., Fedorov M.M. Aghrarna reforma v Ukrajini (zdobutky, problemy i shljakhy vyrishennja) [Agrarian reform in Ukraine (achievements, problems and solutions)]. Economy of the agroindustrial complex, no. 12, pp. 182.

Приоритетные направления усиления интеграционных связей личных крестьянских хозяйств и сельскохозяйственных предприятий

Д. М. Микитюк, А. В. Ищенко

Проведена оценка современного состояния функционирования интеграционных связей между личными крестьянскими хозяйствами и сельскохозяйственными предприятиями, предложены практические направления их усиления. Исследованы отношения владельцев личных крестьянских хозяйств с общественным хозяйством, основанные в первую очередь на необходимости понимания того, что личные крестьянские хозяйства являются по своей сути подсобными и дополняют общественное производство. Доказано, что в условиях усиления кризисных явлений в исследуемой области интеграционные процессы сельского хозяйства не только не утратили своего значения, а наоборот должны быть представлены в развитии, как объективный процесс их взаимосвязи. Очевидно, что сегодня без интеграции сельских товаропроизводителей, объединения усилий, в том числе производственного потенциала, добиться положительных результатов производственно-экономической деятельности становится сложно, поэтому в статье представлена модель реализации взаимных интересов хозяйств корпоративного сектора аграрной экономики и личных крестьянских хозяйств при формировании интеграционных связей. Установлено, что сегодня основным направлением развития интеграционных связей между хозяйствами корпоративного сектора аграрной экономики и личных крестьянских хозяйств является выращивание и откорм крупного рогатого скота и свиней.

Ключевые слова: аграрный сектор, сельскохозяйственные предприятия, личные крестьянские хозяйства, интеграционные связи.

Priorities strengthen integration ties with the private farms

D. Mykytyk, A. Ischenko

This article provides an assessment of the current state of operation of integration ties between private farms and agricultural enterprises and proposed practical ways of their enhancement. Proved that the relationship of owners of private farms of social economy is based primarily on the need to understand that private farms are inherently ancillary and complementary social production.

However, it is important to understand the fact that by virtue of their functions personal farming should be considered as additional production reserves required product form is a combination of public and private interests of rural producers. In addition, social production, provides not only efficient use of available agricultural resources, but also interested in improving the efficiency reserves and private households as an important element of agricultural production.

Under the economic relationship private farms with agricultural production should understand the system of interrelated and interdependent elements, where changing one element will inevitably lead to changes in the other. Thus, the reduction of production in the agricultural sector will inevitably lead to a change of social production and decrease in income from wages will inevitably lead to an increase in other income – including from private households.

Thus, in farms and private farms made up spontaneously specialization in crop production and animal husbandry. In addition, there are a number of other problems: high intensification housework, labor costs unevenness of men and women, and others. Note that individual commodity farms is the first step towards creating, in some cases, they are transformed into farms.

Foreign practice of the past 25 years shows that the basis of agrarian economy of China is a large number of farms that work under 15-year lease of land and size, no more farms, but the rate of growth of agricultural production is several times higher than in countries with the highest economic development. According to the survey 57,4% of the owners of private farms are ready to develop production in its economy if government support. In addition, as a way to solve many production problems, we recommend doing a joint production of private farms. In particular, it will reduce the cost of purchasing fuel and lubricants, solve the problem of marketing of agricultural products and others.

Thus 31% of respondents expressed a desire to conclude an agreement on industrial cooperation and purchase of agricultural products from private households velykotovarnymy farms. However, 44.9% do not want to do that under any circumstances. Some respondents (13%) have experience with farms and is not intended to interrupt the connection, for example to take the milk for cash payments.

Forms of integration ties large farms personal selenskymy farms may vary, without formation of organizational structure through farm units specifically designed for servicing private households on self-financing basis; through service cooperatives of private farms; through consumer cooperatives and inter-farm integration associations; include in its sphere of influence and personal farms.

It is proved that in a strengthening of the crisis in the field of integration processes studied agriculture not only lost its importance, but rather should be presented in development as an objective process their relationship. Thus, the base should be kept on farms that have large production capacity for activities and as a consequence – the potential economic benefits for the efficiency of production.

We believe the economic feasibility of agroindustrial integration contributes to solving such problems, promotes the effective distribution and utilization of productive capacities entities; smoothing the seasonality in agricultural production and ensure stable income through a combination of many activities; enhance the competitiveness of products; reduce transaction costs; increase the investment attractiveness of agricultural production.

Obviously, being without integration of rural producers and joint efforts, including production capacity, to achieve positive results of production and economic activity becomes difficult, so the paper presents a model farm implement mutual interests of the corporate sector of agrarian economy and private farms in the forming integration ties. The proposed model consists of 5 stages which successively determine the level and the possible directions of realization of mutual economic interests of rural producers. Our studies show that currently the main direction of development of integration ties between corporate farms agricultural economics and private farms are growing and fattening cattle and pigs.

Keywords: agricultural sector, farms, private farms, integration links.

Надійшла 30.05.2017 р.